

ECOURI UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

31 DECEMBRIE
2021

LA MULTI ANI, ROMANIA!

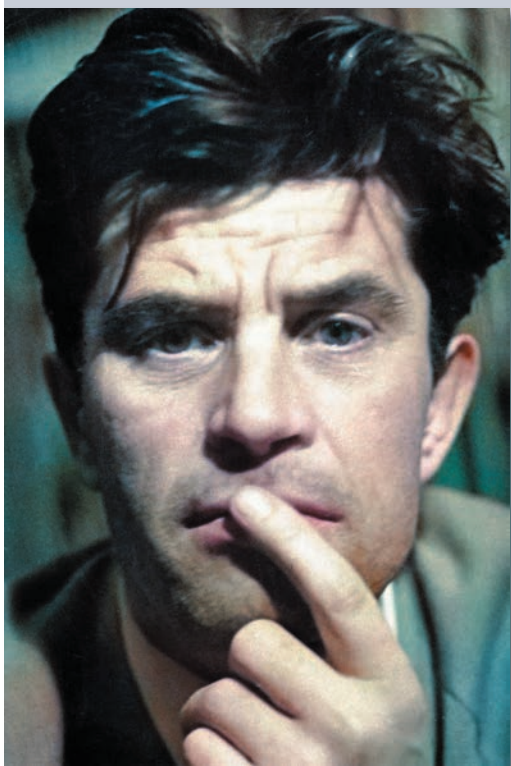
1 Decembrie, Ziua Națională a României

„Te binecuvântează, iubită Românie,
țara bucuriilor și durerilor mele, fru-
moasă țară, care ai trăit în inima
mea și ale cărei cărări le-am cunos-
cut toate. Frumoasă țară, pe care am
văzut-o întregită, a cărei soartă mi-a
fost îngăduit să o văd împlinită. Fii
tu veșnic îmbelșugată, fi tu mare și
plină de cinste, să stai veșnic fal-
nică printre națiuni, să fi cinstită,
iubită și înțeleasă!”

Regina Maria

HRYHIR TIUTIUNNYK - 90 DE ANI DE LA NAȘTERE

Mai apoi, am aflat că el e «leit Myhailo»,
adică tatăl nostru. Din acea clipă și până-n
ziua de azi, chipul tatei din mintea mea e
nedespărțit de chipul lui Hryhorii. Eu i-am
contopit: înfățișarea și comportamentul lui
Hryhorii cu ceea ce am auzit despre tata sau
îmi imaginam eu că arată și astfel am obținut
chipul tatei, pe care nu-l țin minte și nici nu
știu cum era el, căci singura lui fotografie (lui
nu-i plăcea să se fotografieze) s-a pierdut.”

Pentru că fiecare a avut drumul său în viață,
frații Tiutiunyk au devenit apropiați ceva
mai târziu, când fratele cel mare i-a îndrumat
pașii lui Hryhir, când cei doi aveau interesante
schimburi de idei, atât „față către față”, cum se
zice, dar și în schimburi epistolare.

După absolvirea a șapte clase în satul natal,
Hryhir Tiutiunyk a urmat școala profesională
din Zinkiv, la terminarea căreia a obținut
brevetul de lăcătuș. Apoi a lucrat succesiv într-o
uzină, la colhozul din satul natal și pe șan-
tiere de construcții. Viitorul scriitor a cunoscut
astfel nemijlocit viața cu bucuriile și durerile
celor în mijlocul cărora a muncit.

Între anii 1951 și 1955, Hryhir Tiutiunyk a
satisfăcut stagiul militar. După lăsarea la vatră,
a lucrat o vreme într-un depou al căilor ferate,
urmând în paralel cursurile liceului seral.
Terminarea în condiții deloc ușoare a liceului
i-a permis lui Hryhir Tiutiunyk înscrierea
la Facultatea de Filologie a Universității din
Harkiv. După încheierea studiilor universitare
în 1962, un timp, el predă limba și literatura
rusă la câteva școli. Deși iubea copiii, pentru
care a și scris numeroase pagini emoționante,
Hryhir Tiutiunyk nu este atras în mod deosebit
de activitatea didactică.

Corneliu IROD

(Continuare la pag. 2)

Hryhir (Hryhorii) Tiutiunyk s-a născut la 5
decembrie 1931 în satul Sylivka, raionul Zinkiv,
regiunea Poltava într-o familie de țărani. Fratele
lui – mai mare cu unsprezece ani și pe care-l
chema tot Hryhorii – fusese și el un talentat pro-
zator și poet. Hryhorii și Hryhir erau frați numai
după tată.

În nuvela autobiografică **Rădăcini**,
subintitulată *Amintiri despre autorul romanului
Vârtejul*, Hryhir Tiutiunyk scria despre fratele
său: „L-am văzut, când stăteam la fereastră
și mă încălzeam la soare – zvelt, moțat, cu
capul dat mândru pe spate și ușor pe-o parte,
iar cineva, nu-mi mai aduc aminte cine, mi-a
spus:

– Acela-i frate-tu.

Nașterea Domnului
de Oleh Șupleac

Dragi ucraineni,

Ne apropiem cu pași repezi de perioada anului plină de
încărcătură spirituală, de sentimente de bucurie, de emoție,
de iubire pentru Dumnezeu și pentru semenii noștri. Atmos-
fera feerică a sărbătorilor de iarnă ne îndeamnă să reflectăm
atât asupra reușitelor noastre de-a lungul anului, cât și la
viitoarele proiecte pe care ni le propunem pentru noul an.

Tocmai în acest răstimp, doresc să îmi exprim recunoștin-
ța și gândurile de mulțumire pentru toată activitatea și efor-
turile depuse de fiecare dintre dumneavoastră în decursul
acestui an, ale cărui ultime zile își așteaptă rândul în clepsidra
timpului.

Doresc să vă asigur că Uniunea Ucrainenilor din România
va continua, prin intermediul activităților desfășurate, să ape-
re drepturile și interesele comune ale persoanelor aparținând
minorității ucrainene, să sprijine și să transmită generațiilor
viitoare tradițiile, limba și cultura ucraineană, rămânând un
real sprijin pentru membrii comunității, precum și o punte de
legătură între România și Ucraina.

Am speranța că odată cu aceste sărbători, obiceiurile și
tradițiile moștenite vor ajunge să fie transmise mai departe,
pentru a păstra vie identitatea poporului ucrainean.

Fie ca aceste sărbători să vă aducă liniște interioară,
speranță, sănătate, unitate, toate presărate cu multă dragoste
și înțelepciune!

Sărbători fericite!

Președintele Uniunii Ucrainenilor din România,
Deputat Nicolae Miroslav PETREȚCHI

HRYHIR TIUTIUNNYK - 90 DE ANI DE LA NAȘTERE

(Continuare de la pag. 1)

Curând părăsește catedra și îl găsim redactor la revista „Ucraina literară”, apoi la Studioul cinematografic „O. P. Dov-jenko” din Kiev și, în cele din urmă, la Editura „Молодь” („Tinerimea”).

Acestea sunt – după o sumară înșiruire de date – principalele „halte” din parcursul scurtei vieți a lui Hryhir Tiutiunnyk. El moare pe data de 7 martie 1980, la trei luni după ce împlinise vârsta de 48 de ani.

Cu toate acestea, Hryhir Tiutiunnyk a lăsat o valoroasă moștenire literară, care certifică statura lui de autentic maestru al prozei scurte ucrainene. Schițele și povestirile lui apar în diferite reviste literare. Iar în anul 1966, Hryhir Tiutiunnyk debutează editorial cu volumul de proză scurtă „Legarea rodului”, foarte bine primit de critica literară și de cititori. Acestei prime culegeri îi urmează volumele „Coada-șoricelului” (1969), „Pragurile părintești” (1972), „Marginea cerului” (1975), „Rădăcini” (1976), „O lumină în depărtarea stepei” (1979). De nu mai puțin succes s-au bucurat cărțile lui pentru copii: „Nevăstuica” (1970), „Paznica pădurii” (1971) și „O poveste din stepă” (1973). Postum, în anul 1984, lui Hryhir Tiutiunnyk i-au apărut „Opere” în două volume; din aceste volume am preluat paginile pe care astăzi le prezentăm în traducere cititorului român.

Prin valoarea și farmecul lor, creațiile lui Hryhir Tiutiunnyk i-au cucerit nu numai pe cititorii ucraineni și, urmare firească, scrierile lui s-au bucurat de traduceri în rusă și în alte limbi ale republicilor fostei Uniuni Sovietice, precum și în unele limbi europene. Sub egida și cu finanțarea Uniunii Ucrainenilor din România, în anul 2017 a apărut traducerea românească a culegerii **Povestiri**¹ de Hryhir Tiutiunnyk; la noi, este prima apariție editorială din creația marelui prozator ucrainean.

La rândul său, Hryhir Tiutiunnyk a tradus din literatura rusă: din scrierile lui Nikolai Ostrovski și mai cu seamă din

operele lui Vasili Șukșîn, scriitorul a cărui creație o prețuia în mod deosebit și cu care avea vădite afinități. I-a și dedicat unele scrieri. Bunăoară, povestirea „Sălbaticul” poartă dedicația: „Memoriei luminoase a lui Vasili Șukșîn” (îndrăgitul scriitor, regizor, scenarist și actor rus a murit și el tânăr, în 1974, la doar 45 de ani).

Creațiile lui Hryhir Tiutiunnyk se bazează pe o filosofie de viață specific ucraineană și sunt scrise, în majoritatea lor, într-o tonalitate pronunțat lirică. Asta nu înseamnă nicidecum o edulcorare a realității, mai ales că opera lui este, în bună măsură, oglinda anilor de după Al Doilea Război Mondial, ani plini de drame existențiale, de neajunsuri de tot felul, de foamete, de sărăcie și de boli. Remarcabil pentru epoca în care a scris Hryhir Tiutiunnyk este faptul că scriitorul ucrainean n-a ezitat – desigur, nu fără un risc asumat – să zugrăvească unele inegalități și conflicte sociale și politice (de cele mai multe ori, între noii parveniți și cei ajunși aproape în sapă de lemn, adică majoritatea covârșitoare a poporului ucrainean) și asta într-o societate cu pretenții de egalitate și dreptate socială.

Mediul în care eroii lui Hryhir Tiutiunnyk trăiesc, iubesc, urăsc, se zbat, suferă și mor este mediul pe care autorul nu numai că îl cunoaște foarte bine, dar este cel în care el însuși a trăit. Fie că este vorba de satul ucrainean din ținutul Poltavei și viața lui mizeră din anii postbelici, fie de mediul muncitoresc, în care viața nu este cu nimic mai bună, fie de copilăria, căreia Hryhir Tiutiunnyk i-a dedicat multe dintre scrierile sale, o copilărie nefericită, chinuită de sărăcie și umilințe, copilăria unor orfani de război, a unor copii nevoiți să muncească pentru a agonisi puțină hrană întregii familii. Dramatismul tablourilor zugrăvite în proza lui Hryhir Tiutiunnyk este insuportabil de apăsător și dacă până la urmă nu strivește iremediabil decât arareori (în egală măsură, pe eroii acestor scrieri, dar și pe cititori), se datorează iscusinței autorului de a însoți tragicul, adesea chiar a-l împleti, cu momente de umor, un umor blând, detensionant și de puține ori sarcastic, dar și atunci doar

Hryhir Tiutiunnyk și Ivan Draci, 1977

într-o oarecare măsură. Acesta este, în general vorbind, asemănător, să zicem, umorului amar al lui Șalom-Alehem. Interesant este faptul că cititorul – tot datorită măiestriei autorului – își dă seama că în schițele și povestirile scriitorului ucrainean nu se face pur și simplu haz de necaz, ci luminoasele scilipiri de umor au cu totul alt scop: acela de toiaș moral în care se sprijină personajele scrierilor lui Hryhir Tiutiunnyk, încurajarea că în nicio împrejurare, oricât de grea, ei nu au voie să se lase înfrânți, căci, iată, aceste scilipiri îi îndeamnă să aibă nădejde într-un viitor mai bun.

Mai există o latură interesantă a schițelor și povestirilor scriitorului ucrainean: poate mai mult și mai intens decât la alți scriitori contemporani lui, la Hryhir Tiutiunnyk se simte dragostea – caldă, confraternă – cu care își descrie și își tratează personajele. Această dragoste încălzește empatic întreaga sa creație.

Această scurtă prezentare a lui Hryhir Tiutiunnyk, unul dintre cei mai talentați scriitori ucraineni contemporani, un incontestabil maestru al prozei scurte, va înlesni, sperăm, drumul literaturii lui spre inima cititorului român, iar cunoașterea creației acestui mare scriitor va însemna, suntem siguri, o nouă contribuție la strângerea legăturilor dintre cele două culturi – română și ucraineană.

Revista **Ecouri ucrainene** prezintă astăzi cititorilor săi povestirea **Moartea cavalerului**.

¹ Hryhir Tiutiunnyk, *Povestiri*, Editura RCR EDITORIAL, București, 2017. Traducere din limba ucraineană, prefată și note de Corneliu IROD.

I

Ihorko auzi prin somn cum zdupăiră scândurile dușumelei, apoi cum lipăiră pe ele picioarele desculțe ale mamei și se trezi brusc. În casă era bezna deasă de dinaintea zorilor, peste noapte geamurile înghețaseră, de nici nu se vedeau. Doar într-un ochi de geam, în cel din colț, lucea o gaură vineție. Prin ea, de afară, licărea o stea spartă în paiete strălucitoare.

– Iote ce flori de gheață s-au pus, – zise mama și începu să sufle în geam. Gaura se tot lărgea și din casă se zări încă o stea. – Scoală, Ihorko, că acuși se luminează.

Ihorko se mai foi pe lejanță¹, pipăi prichiciul ca să-și dea seama dacă e timpul să se scoale sau nu. Prichiciul se răcise de tot, ca întotdeauna înainte de a se crăpa de ziuă, de sub țol mirosea înecăcios a praf de pământ și a funingine rece. Era timpul.

Până a aprins mama lampa și a orbecăit, zdrăgănind lângă plită pentru a pregăti gustarea de dimineață, Ihorko a mai lenevit puțin, ca orice copil, cu palmele între genunchi și suflându-și cu zgomot în sân, pentru a se mai încălzi puțin înainte de a porni la drum. Apoi își aminti noutatea și se trezi de tot.

– Mamă, nouă ne-a venit un nou instructor politic, – se laudă el, îmbrăcând pe spinarea slăbuță un tricou mototolit și de culoare îndoielnică. – E erou al Uniunii Sovietice! Vine direct de pe front. Când vorbește despre dumnealui, directorul zice: cavalerul nostru...

– Ca să vezi! – se miră Priska. – E erou și uite încă ce tânăr e...

– Nu, mamă, cavaler e cel care are decorații înalte, nu că e tânăr.

Priska răsturnă în farfurie ce a mai rămas din găluștele de ieri. Odată cu zeama din oală, căzu un cartofior vânat și două găluște pământii.

– Păi, cu ocazia asta, poate o să vă dea și mâncare mai bună, nu?

– Băieții spun că poate fiertura o să fie mai deasă, da' cine știe...

Ihorko se așeză la masă pentru gustare. Tăie o bucățică din cartof, mănca o gălușcă și, pesuind cu lingura câteva stelute de ulei, le înghiți odată cu zeama.

– Iar asta-i pentru dumneata, mamă, că la școală o să ne mai dea să mâncăm ceva, – spuse, împingând strachina spre mijlocul mesei. Dar poate și pentru că găluștele erau reci, iar de la geam trăgea spre spinarea lui, de-i tremura și glasul.

– Dă-mi încălțările.

Priska luă de pe prichici bocancii scorojiți, înfipti la uscat în câte un lemn, o pereche de obiele din pânză de sac și un mănunchi întreg de șireturi bătoase ca sârma. Ihorko înșiră pe laviță toate

Hryhir TIUTIUNNYK

MOARTEA CAVALERULUI

boarfele alea în grămăjoare separate și se apucă să se încălze. Își puse mai întâi niște șosete vechi fără călcăie, încât să nu fie picioarele chiar desculțe și să nu-l roadă, apoi înveli obielele peste bocanci și le înfășură cu bucățile de sfoară – destul de strâns, ca să nu fie nevoit să refacă legăturile pe drum. E important să străbată jumătate de distanță. După aceea obielele o să înghețe, o să devină scorțoase și n-o să se mai desfacă până-n oraș. Iar acolo oricum tre' să le dea jos, căci nu cadrează cu uniforma.

– Uite ce timid ești... – oftă mama, ajutându-l pe Ihorko să-și lege șireturile. – Nici ghețe n-ai apucat să iei... Semenii cu taicătu. Cre' că, viteazul de el, o fi murit pe undeva, că tot așa n-a îndrăznit să ceară ceva. Ția mai descarcăreți s-au întors...

– Mamă, da' ghețe s-au dat numai orfanilor din patronat², – replică Ihorko.

– Da' căciula?...

Ihorko clipi des și-și întoarse privirea într-o parte.

În casă trăgea curentul din toate părțile, clătînând limba flăcării din lampă, de aceea umbrele din unghere se mișcau de parcă erau vii.

Iar de căciulă Ihorko chiar că nu avusese noroc: i se nimerise una mult prea mare și mai avea și ștampila „BU” taman în frunte. Și căciuliile altor băieți aveau ștampile, dar într-o parte sau chiar pe căptușeală.

Acum nici n-apucă bine Ihorko să iasă seara la cămin, că Vasiuta Skoryk, și el la profesională, îmbrățișând fetele – neapărat câte două odată –, le făcea tuturor cu ochiul și începea să cânte:

*Dați-mi repede, vă rog,
Blană neagră ori chiar sură,
Vreo bucată de cojoc,
Să-mi pun petic la căciulă.*

Fetele se prăpădeau de râs, răsucindu-se în îmbrățișarea lui Vasiuta, iar el le pipăia pe coapse. (Vasiuta era responsabil de grupă și purta o căciulă ofițerească nouă-nouță fără ștampilă.)

– Dă-i una peste bot! – îl îndemneau flăcăii mai mari pe Ihorko, care râdeau și ei, știind că el nu-i mai tare decât Skoryk.

Ihorko nici n-avea de gând să se bată. Se trăgea tăcut într-un colț, ascunzându-se în întuneric nu atât pe el, ct căciula cu ștampilă... Iar odată n-a mai putut răbda. Veni aproape de Vasiuta și-i zise:

¹ lejanță – pat în prelungirea sobei; e din cărămidă și tencuit cu pământ; e cald, pentru că o parte din căldura „fumurilor” trece prin el. (C. Ir.).

² patronat – copii orfani luați de către unele familii spre întreținere și educație, dar pe cheltuiala statului. Ceva asemănător e astăzi în România: copii orfani sau abandonati sunt luați în îngrijire de către „asistenți materiali”, salariați de statul român. (C. Ir.).

– Mă ăsta... Auzi? Mă... nu mă zgândări... Poate chiar tata a purtat căciula asta când a fost ucis... Ai înțeles? Tâmpitule! – și s-a întors în colț.

Însă de atunci nu s-a mai dus la cămin și nici n-a mai trecut dimineața pe la Vasiuta ca să meargă împreună la oraș.

... La cineva în vecini cântă cocoșul. La început, vesel, vioi, dar pe la mijlocul cucurigului îl înecă gerul și cloncăni ca o cloșcă.

Pe sub căciulă, lhorko era îmbrobodit cu o basma veche de-a mamei, cu mantaua cenușie pe el, încins cu centură din foaie de cort, el se apropie de ochiul de geam. Afară era încă întuneric, dar lhorko știa că așa i se pare din cauza lămpii, că de fapt acuși o să se crape de ziuă. Uite că și

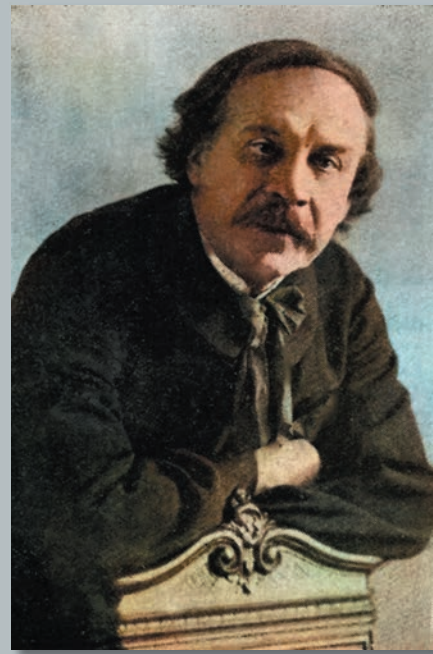
steaua cea mare a coborât jos de tot – strălucește, împrôscând în toate părțile așchii ascuțite. Iar ferestrele vâjâie surd din cauza vântului, de parcă pe sub ele cineva ar smoli o ață de cizmărie...

– Ei, mamă, eu am plecat, că oi mai întârzia la masa de dimineață.

– Să ai grijă, lhore, să ascuți de maistru, – spuse Priska, conducându-l pe lhorko până-n tindă.

– Și pe profesori să-i ascuți. Pe toți. Și ai grijă să nu-ți înghețe obrazul, că azi ai de mers împotriva vântului.

Traducere din limba ucraineană
de **Corneliu IROD**
(Va urma)

MYKOLA VORONYI (1871-1938) — 150 de ani de la naștere —

Mykola Voronyi (se mai semna cu pseudonimele și criptonimele: Arlechinul, Eternul, Vișcei Oleh, Homo, Sirius, Amicus etc.), scriitor, traducător, regizor, actor și critic de teatru, se naște la 7 decembrie 1871 în regiunea Katerynoslavșcena (azi, Dnipropetrovșcena) în familia unui meșteșugar. Primele scrieri poetice datează din timpul școlii reale din Harkiv, de unde este exmatriculat din cauza legăturilor cu narodniciștii și a difuzării literaturii interzise. Timp de 3 ani, se află sub supravegherea poliției, cu interzicerea de a studia în instituțiile de învățământ superior din întreg Imperiul Rus. Frecventează cursuri de filosofie la universitățile din Viena și Lviv.

Mykola Voronyi este autorul volumelor de poezii „Poeme lirice” (1911, Kiev), „Irizări de vise” (1913, Kiev) și „Pentru Ucraina” (1921, Varșovia); este membru în colegiul redacțional al revistei progresiste „Viață și cuvânt”; colaborează totodată cu Ivan Franko la ziarele „Vocea civică” și „Radicalul”. Contribuția lui M. Voronyi la dezvoltarea teatrului și a artei ucrainene este însemnată. Publică lucrări de critică și teorie teatrală precum: „Regizorul: Teatru”, „Primadona dramatică”, „Cu pensula și cu stiloul”, „Marko Kropyvnyțkyi”, „Arta teatrală și teatrul ucrainean”, „Molière”, „Serhii Vasylykivskyi” etc. Ca poet-novator, M. Voronyi a experimentat forma poetică, iar în calitate de bun cunoscător al literaturii universale și de traducător din

câteva limbi, adoptă cele mai noi stiluri, forme și motive estetico-ideatice, transferându-le și adaptându-le fondului specific ucrainean. În 1901, publică în „Curierul literar-științific”, o scrioare deschisă cu caracter programatic, în care cheamă scriitorii ucraineni să renunțe la conservatorismul și primitivismul gusturilor și să se orienteze spre modele ale literaturii europene, adoptând metode literar-stilistice moderne. Cu timpul, această declarație a fost numită „Manifestul modernismului ucrainean”.

În anul 1920, emigrează la Varșovia. Se întoarce în Ucraina în 1926, unde lucrează în domeniile educațional și teatral. În 1934, este arestat ca spion polonez, iar pe 7 iunie 1938 este executat prin împușcare în închisoare.

Mykola Voronyi a intrat în istoria literaturii și a culturii ucrainene drept adeptul artei pure, ideologul modernizării literaturii ucrainene.

Mykola VORONYI

ORAȘUL VECHI

Neguri, neguri plutesc peste oraș,
Se clatină ca valuri somnolente...
În pale se destramă, ca lava plutesc
Atât de monotone, indolente...

Domină sumbră povară de plumb,
Ca de oi lănoase o turmă,
Și-apasă, apasă – din valuri de nori
Se-arată năluci, înainte, în urmă.

Întinzându-se după somn, ieși
Peste oraș un cazac fabulos,
Leit Ostreanițea sau Sveatoslav –
Bătrân, bătrân, uriaș, neguros.

Moțu-i tremură peste haina largă
Și mustățile-n val i se răsfiră...
Stă și privește ca un ciuf bătrân,
Înclinându-se ca cel ce se miră...

Ar fi ceva de recunoscut în acest chip –
Statornic, dur, neogoit, răzvrătit...
Și încă ceva, parcă, apropiat –
Chip de muncitor istovit.

Casele în fum, coșuri nalte-n ceață se pierd –
Creații de minciuni necruțătoare
Și se insinuează, tihnit, a suferință
Neguri, neguri plutitoare...

Oleksandr Bohomazov*. Orașul, 1913

RUBINE

Se redeschid rănila –

Răni vechi, din nou răscolite de plictis...
Se vede, fierbinte ca flacăra, sângele prelinș.

Deja-i de neoprit otrava culpabilității.

Se deschid rănila...

Răni, ale inimilor rubine!

Dumneata ești unicul dar, comoara cerșetorului,
Ceea ce i-a dat a condescendență mâna

La despărțire, în ultima clipă a ceasului...

Răni, ale inimii rubine!...

Dar cine v-a dat purpura și strălucirea focului?
Mândria mea, mândria mea batjocorită

Ce-mi ținea în frâu furia nemărginită.

O, rubine de purpur!...

FIARA

În zori orașul prinde a vui,
Lume trezită de sirene;
Fier, piatră, aramă și sticlă
Răspund în ecouri viclene.

Trăiește din nou, se dezlănțuie
Fiara cu o mie de capete!
Viața ei – vertij clocotitor
Spăimos, fascinant peste poate.

Ea își spulberă praful des
Peste palate și cocioabe
Și parcă un carnaval fastuos
Trece peste scrum și cadavre.

În toate e groaznică chemare,
Și triste, vibrante antifoane.
Muzică, dans și culoare
Gemete și blesteme-milioane...

Și sânge, și lacrimi fără speranță,
Și aur, și flori, podoabe precare,
Și tină, și mucegai, și gunoi
Și pietre alese, rare, oricare.

Oleksandr Bohomazov. Electricianul, 1915

Aceasta e viața ce joacă și arde
În irizări scânteietoare,
Cu toate culorile descătușate
Pe cheiuri cu valuri plescăitoare.

Fiara vrea să mănânce! Să trăiască!
Să tacă fiara nu e în stare, –
Și urlă, dezlănțuită, urlă
Pentru că e flămândă, a disperare!

Tremură de mișcările suspendate,
Se revarsă în voci și furii
Întregul oraș cu ziduri de piatră,
Prins în rețea de cabluri-mii.
1912

MORȚII

Morți, morți nenumărați... Pretutindeni,
ici și colo
Oriîncotro ai privi, oriunde – cadavre umane!
Sunt fără de număr acești reci răposați
în mișcare:
Ei trebăluiesc, se îngămădesc în mormane.

Tu auzi hohotele de glasuri răgușite,
Mârâituri dezgustătoare, gemete, blesteme.
Astea-s rămașițe din vremuri străvechi –
Obiceiuri milenare – prejudecăți eterne!

Ei pur și simplu-au murit, n-au pierit în beznă,
Nu au fost anulați de veacuri, de milenii –
Precum erau cândva, sunt la fel și acum
La început de secol douăzeci, s-o știi...

Pentru ei totul e zadarnic, sunt
foarte greu de oprit;
Știința, progresul și toate măsurile
de luminare
Nu-i vor lichida, oferindu-le dreptul de a trăi,
Selectând doar ce e contemporan
în noi hotare.

Și dâșii tot strigă despre
egalitate-ntre oameni,
Despre progres mondial ce le va da
nou destin,
Concomitent însă de temnițe nu se despart
Și tot ce-i voință, spirit volnic – în cătușe
le țin!

La ce bun astă viermuiala? Dâșii ce vor?
Care le este idealul? Statut cosmopolit?
Nimic! Drept răspuns, doar zăngănit
de cătușe –
A geamăt sună acest concert haotic, cumplit!

Traducere din limba ucraineană
de **Leo BUTNARU**

Oleksandr Bohomazov. Tramvaiul, 1914

* Oleksandr Bohomazov (1880-1930) – pictor, grafician, pedagog, critic de artă ucrainean, reprezentant de seamă al avangardei ucrainene și universale.

(Continuare din nr. 30)

Și, oricum, se temea de nerușinatul beat. Într-o zi, o bătuse cumplit, încât nu s-a ridicat două săptămâni din pat. Iar când era treaz, nici atâta nu voia să o asculte.

– Ai căpiat? – pufnea el râzând și nici nu catadicsea să răspundă la întrebările ei, nici la gândurile¹ pe care ea i le dezvăluia.

Dacă Parasenka ar avea bărbat, toate s-ar schimba: mai ales, dacă ea, Dokia, ar muri. (Numai de asta se temea Dokia.) El nu ar fi lăsat ca bătrânul să dea pământul în arendă jidanului – lucru care s-ar fi petrecut de-ndată după moartea ei – ori ca să-l pună zălog². El ar lua gospodăria în mâinile lui și l-ar sili pe bețiv să stea liniștit pe cuptor.

Se gândea zi și noapte la asta și, poate pentru a suta oară, îi lua la rând pe toți flăcăii din sat. Se gândea cui i-ar putea lăsa pe mână pentru totdeauna gospodăria și odorul ei. Dar de fiecare dată, un oftat greu îi curma firul gândurilor, de fiecare dată, o tristețe adâncă îi cuprindea inima. În sat erau mulți flăcăi, numai că niciunul nu avea atâta pământ cât ar fi vrut ea, niciunul³ nu i se părea destul de muncitor, destul de cinstit și de vrednic.

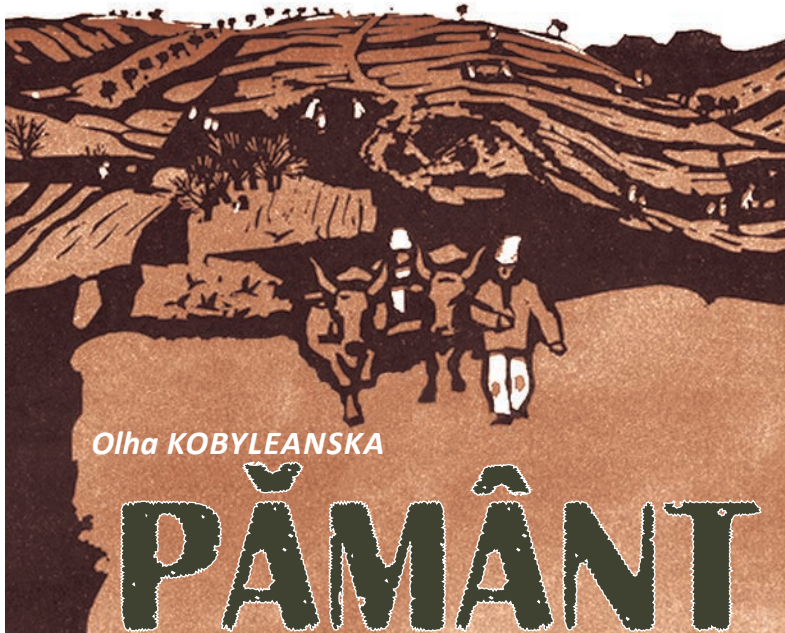
La drept vorbind, ar fi fost unul, dar acela era încă înainte cătănia... Era Myhailo⁴ Fedorciuk, feciorul unui gospodar înstărit și cinstit. El trebuia să moștenească într-o zi pământul lui tată-său, aflat în hotar cu pământul lui Vasyl, era pământ bun, muncit cu rost, și în fiecare an o mare aurie de grâne mândre unduia pe îndinderea lui. Mai mare dragul să ieși la coasă, mai mare dragul să muncești asemenea ogoare! Da, numai el ar putea s-o pețască pe Parasenka ei, iar din vorbele și rostriile pe departe ale bătrânului

Ivonika, tatăl lui Myhailo, reieșea aceeași dorință. Dar, între dorințele lor, stăteau anii cu cătănia terminată, cu neputință de nesocotit. Myhailo, o cruce de flăcău, avea și un frate mai mic, la fel de zdravăn. Părinții nu erau prea bătrâni și puteau lesne să se lipsească de ajutorul lui în gospodărie, iar ca să scape de armată nici vorbă nu putea să fie. La anul, în toamnă, trebuia să se ducă la recrutare. Și nu numai atât. Trebuia să slujească în armată 2-3 ani încheiați, și după asta, la anume soroace să se întoarcă iarăși la cazarmă pentru un timp, să îmbrace straiile împăratului și să se omoare cu instrucția, lăsând pământul și casa în seama nevestei și a copiilor. Curată nenorocire! Soarta a întors spre ea fața-i întunecată și niciun fel de rugăciuni sau lacrimi nu o puteau îndupleca.

În toamnă, Parasenka împlinea șaptesprezece⁵ ani. Era de înălțimea maică-sii⁶, crescuse înaltă ca un palmier⁷, dar cu toate acestea era crudă. Avea brațele și picioarele slăbuțe, aproape băiețești, un chip de copil, mărunț și fără expresie.

Totuși, Dokia pregătea pentru ea ștergare, așternut și albituri. De fapt, și le cosea fata singură. Și cât de frumos! Cu câtă măiestrie! În timp ce alte fete și neveste împungeau cu acul de parcă ar fi ținut un băț în mână, ea, ajutându-se cu degetarul, cosea mărunț-mărunț, de-ai fi zis că seamănă pe

pânză niște fire de mac. În afară de⁸ asta, broda pe mâneci, cu ață roșie, galbenă și neagră cele mai frumoase și mai grele cusături, scoase din capul ei, iar la urmă așeza pânza înflorată înapoi, în ladă, curată și nemototolită, de parcă nici nu s-ar fi atins de ea ...

Dokia își pusese în minte ca după trecerea postului să-și mărite negreșit fata. Trebui să părăsească gândul cu Myhailo – se vede că nu-i era sortit – și de aceea urzi un alt plan. Todorika Jemciuk era și el un flăcău bogat și singur la părinți, așa cum Parasenka era singura ei fată. Todorika fusese scutit de armată și putea să se însoare când poțea. Ce-i drept, nu era el chipeș ca Myhailo, și apoi nici oamenii nu-l prea iubeau. Era mic de statură⁹ și se întorcea în loc cu tot corpul, chiar dacă ajungea să întoarcă numai capul. Gâtul părea că e țeapăn. Și așa, de sus până jos, nu dădeai doi bani pe el; dar ce înseamnă asta? Omul se obișnuiește cu toate. Ce, parcă ea l-a iubit pe Vasyl, când l-a luat de bărbat? În vremea aceea, tocmai i se aprinsese inima după o mândrețe de flăcău, băiatul unei văduve, ajuns mai târziu și primar. Mai bine însă că s-a măritat cu Vasyl. Era el bețiv și mână spartă, i se vânduse cu trup și suflet cârciumarului din Hoppleaț, iar de vreo câteva ori, la mânie, ridicase și mâna asupra ei, dar atunci când a pețit-o a avut bani și pământ, n-a furat bunul altuia, așa ca feciorul văduvei ajuns primar, și nici n-a stat prin pușcării ca acela!

Parasenka o să se obișnuiască cu Todorika. Todorika e muncitor și grijuliu și chiar dacă nu scoate nici zece vorbe pe zi, în schimb se uită de zece ori la vite, poate au nevoie de ceva, dă fuga de zece ori la câmp, dar niciodată nu se abate pe la cârciumă în Hoppleaț. Parasenka o să fie fericită cu el. La început o să stea laolaltă cu bătrânii lui, să le învețe rosturile, să învețe să-i asculte și să vadă cum își îngrijește mama-soacră feciorul, apoi o să trăiască deoparte cu bărbatu-său. Ea o să plângă după mămuca, luminița ei mică și dragă, iar mama, rămasă singură, o să-și șteargă ochii zi și noapte după odorul ei și o să se topească de dor, dar îi vrea numai binele și fericirea, vrea să o știe măritată, „la casa ei”, atunci când i se vor sfârși zilele și moartea o să-i înghețe trupul.

– Parasenka, copila mea! – spuse ea într-o zi, oftând din greu și ridicând îngrijorată din sprâncene, în vreme ce stăteau amândouă pe prispă și dezghiocau porumb. – Parasenka, suflețelul meu, de-o vrea Dumnezeu, o să te gătim și-o să-ți punem ștergar pe cap încă-n iarna asta!

Parasenka o privi speriată o clipă, apoi lăsă fruntea în pământ, iar fața ei de copil se îmbujoră. Tăcea.

– Auzi tu, Parasenko? Să știi că nu mi-i a șagă: o să te măriți!

Parasenka se întoarse cu spatele la maică-sa și spuse fără să ridice ochii la ea:

– Nu vreau să mă mărit, mamă!

– Ești o proastă, suflețelule! Tu nu știi de ce vrea să te mărite mămuca. Tu nu vezi că pe zi ce trece eu îmi pierd puterile tot mai mult, iar tata – iartă-i, doamne, păcatele! – stă toată ziua la cârciumă, ca la el acasă, face datorii pe ascuns¹⁰, cum am aflat mai deunăzi, pune pământul zălog, azvârle banii prăpădenie și ce-ai să te faci tu când mămuca

o să-nchidă ochii?...

Parasenka își șterse cu măneca pe furis lacrimile ce-i năpădiseră ochii și bombăni asurzit:

– Nu vreau să mă mărit, mamă!

Pe chipul Dokiei flutură un zâmbet amar; tăcu o vreme, apoi își dăscăli fata mai departe:

– Ba o să te măriți, Parasenko; tu știi, numai tu mă mai ții în viață, tu ești singura mea bucurie! Tu știi că de dimineață până seara numai pentru tine muncesc și că îți doresc numai binele. Vreau să fii fericită și din pricina asta vreau să te mărit. După ce-o trece postul, are să vină-n pețit Todorika: am și vorbit cu ai lui. Ei sunt tare bucuroși c-ai să le fii noră. Ai lui Todorika au pământ mult și el o să fie într-o zi gospodar cu cheag!

– Todorika, mamă? ... Păi, eu nu-l vreau pe Todorika!

– Dar pe cine-l vrei?

– Ce, parcă știu eu?

– Și, atunci, de ce nu-l vrei pe Todorika?

– Are o gură cât o șură, că poate să-și vorbească singur la ureche, iar ochii grămădiți spre rădăcina nasului... aproape legați unul de altul. Nu-l vreau cu niciun¹¹ chip! Nu demult¹², m-a văzut la câmp, cu vitele, s-a apropiat de mine, s-a proțăpăit înaintea mea, și-a proptit mâinile în șolduri și m-a întrebat:

„Tu știi să fierbi borșul, Parasko?”

„Eu fierb numai câte-o cafea!” – i-am spus, fără să mă uit la el.

„Măi, măi! – zice. – Dar mămăliga știi s-o mesteci? Ai niște mâini subțiri și slabe ca niște bețe!”

„Când n-am s-o mestec bine, n-ai s-o mănânci!”

„Ei! Și cine o s-o mănânce, duduică?”

„Cel pentru care am să fac mămăliga!”

„Drept grăiești! – zice, și-apoi iar mă întreabă: – Dar o cămașă de flăcău știi să coși? Dar una de nuntă, știi?... Dar să spoiești cu var, să ții casa curată, să speli rufe și să țeși pânză știi? Dar flăcăii știi să-i strângi în brațe și să-i săruți?”

„Dacă nu am să știu toate astea, nu tu ai să mă înveți!”¹³ – i-am rețezat-o eu tontălaului și i-am întors spatele.

„Ba o să te învăț!” – a chicotit el și m-a ciupit de mână, că am țipat și l-am drăcuit. Iar el a sărit într-o parte și a fugit. Și-n vreme ce se depărta, se tot hlizea la mine: „Lasă, Parasenko, te-nvăț eu toate câte nu le știi! Auzi? Și-ai să știi de toate! ...”

– Nu-l vreau pe Todorika, mamă, nu-l vreau! Încheie fata, îmbujorându-se, mișcată singură de cele povestite, apoi își umflă buzele și tăcu.

Un zâmbet de mulțumire lăuntrică se ivi pe chipul maică-sii după cele auzite. Din purtarea lui Todorika înțelese că el s-a hotărât să-i pețască fata și că ea poate să-i pregătească zestrea.

Adaptare de Natalia BURDUJA
(Va urma)

Ilustrații de Serhii ADAMOVCYI

¹ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk - *planurile*

² Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk - *El, bărbatul Parasenkăi, nu l-ar lăsa pe bătrân să vândă pământul – lucru care s-ar fi petrecut de-ndată după moartea ei – ori să se umple de datorii punând pământul zălog.*

³ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk - *nici unul*

⁴ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *Mihailo*

⁵ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *șaisprezece*

⁶ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *maică-si*

⁷ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *o trestie*

⁸ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *Afară de*

⁹ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *stat*

¹⁰ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *într-ascuns*

¹¹ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *nici un*

¹² Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *de mult*

¹³ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *N-am să știu nimic din toate astea, fiindcă nu tu ai să mă înveți.*

Tezaur literar (Literaturna skarbnyca)

Părea cam pilit – sau chiar cred că era! – omul care stătea rezemat de chioșcul de înghețată, că sigur nu aștepta nici tramvaiul, dacă nu s-a urcat în ăla care a trecut, nici pe vânzătorul în halat alb cre’ că nu-l cunoștea, de vreme ce nu vorbea cu el. Precis era pilit. „Dă-te, mă nene, la o parte să iau înghețată...”, – i-am zis io cu gura închisă, cum vorbesc de cele mai multe ori, mai ales cu oamenii mari, adică nu casc gura să mă audă și alții ce spun, ci vorbesc numai în gură, ca să aud numai eu. Da’ el nici nu se uită la mine. M-am oprit. Nu că mi-ar fi frică, da’ cum să te apropii să ceri înghețată, dacă el stă lăsat pe spate, cu coatele chiar pe pervazul chioșcului, iar la picioare și-a mai pus și o ditamai sacoșă borțoasă? „Hai, mă nene! Că acuși mă strigă mamaia, dacă nu mă vede prin curte...” – îl rog eu în gură. M-o fi auzit?

– Ce e, bă Gogule? Vrei să ieși înghețată?

„Mai întrebi?!” – zic tot în gură.

– De ce nu răspunzi? Tu n-ai limbă, Gogule? – rămâne el doar într-un cot și mă prinde c-o mână de cămașă.

„Am. Vrei să ți-o arăt?...” – acum chiar că nu-mi mai e frică, de când a început el să vorbească.

– N-auzi ce te întreb, Gogule?! – mă trase el mai aproape și-mi răsede de parcă mă-njură, dar așa, mai mult în glumă. – Hai, Gogule?

– Nu mă cheamă Gogu... – mi se deschise gura singură.

– Iote că nu ești mut! Da’ cum te cheamă, Gogule?

– Costel!

– Și într-a cîta ești tu, mă Costică?

– Am trecut într-a treia.

– Și știi tabla înmulțirii?

– Păi...

– Pe toată? – mă slăbi el puțin de cămașă.

„la uite la ăsta!” – l-am privit eu mai atent și mi-am dat încă o dată seama că nu-l cunosc. „Atunci de unde dracu știi tu ce i-a spus Doamna lu’ mamaia? «Abia l-am trecut clasa, coană Sofițo, – a zis dumneaei. – Se împiedică rău la tabla înmulțirii...» – mai și zâmbea. Că și Doamna cumpără borș de la mamaia. Adică mă pune mamaia să l-l duc eu acasă.

– Iar ai amuțit, Gogule? Știi sau nu știi tabla înmulțirii?

„la lasă-mă, nene!” – dar cămașa era tot în mîna lui.

– Știi, Gogule?

– Știu...

– Ei, uite, – se-mbună el pe loc, – nu te întreb nici cu 9, nici cu 8, te întreb cu 4. Dacă-mi spui 4 ori cît face 3, îți plătesc io înghețata! Ce zici, ești de acord, Gogule?

„Ete, șmecheru’...” – rîd eu în gură, apoi o casc:

– Asta-i cu 3, nene, nu cu 4! 3 ori 1 fac 3, 3 ori 2 fac 6...

Corneliu IROD

ÎNGHEȚATA

– Nu, mă Gogule! Eu te-ntreb 4 ori cît face 3? Dacă-mi spui, ai de la mine o înghețată!... – și-mi dă drumul de tot la cămașă, se vede, ca să mă pot gândi mai în voie.

Mă apuc eu să zic în gură toată tabla înmulțirii cu 4, dar nu dau de ceea ce vrea el. Ță se uită țintă la mine și așteaptă. „N-ar fi rău să-mi plătești tu înghețata!” – îmi zic în gură și de aceea mai spun o dată tabla înmulțirii și cu 4, și cu 3, da’ tot nu iese ce vrea ăsta și la urmă îmi dau seama că trebe să bag mîna în buzunar după 2 lei.

– Păi ce înveți tu la școală, Gogule?! – rîde el de mine, când vede că îmi plătesc înghețata.

Am plecat cam rușinat și am mâncat-o pe drum până acasă, ca să nu mă vadă mamaia: „Vrei să te doară gîlcile? Ți-am spus: o înghețată pe săptămână, atât!”. Dar nu mă gîndeam că acasă mă așteaptă altă rușine. Mamaia stătea cu brîncile pe poartă. M-o fi strigat și acu’ mă așteaptă.

– Săru’ mîna, mamaie...

– Ți-arăt eu acuși săru’ mîna! la spune-mi, Costele, cît borș ai vîndut tu az’ toată dimineața, cît am fost eu să dere-tic la madam Florina?

– Trei kile, – casc eu gura fără să clipesc, deși vîndusem patru. „Mă, da’ prost mai sunt! – închid eu din nou gura. – N-a zis mamaia că de cîte ori îi spun săru’ mîna, se cheamă c-am făcut v’o șotie?”

– Cum trei, Costele? Pe cine minți, mă?! Tu zici că io n-am semnele mele pă puțină, hă?

– Poate un kil... – mă nedumiresc eu.

– Un kil, – mă îngîănă mamaia. – Păi, un kil e 2 lei, iar 2 lei e o pâine, măi băiete!

„Mare noutate îmi spui matală! – mă uit io nevinovat în ochii lu’ mamaia. – Parcă nu eu îți cumpăr mereu pâine neagră și mălai ca să torni borș, nu? Dacă puneam apă în locul borșului vîndut, cum ai făcut matală de Paști, când credeai că n-o să-ți ajungă borșul, ce-ți mai foloseau semnele de pă puțină, hă?”

Da’ cine mai stă să asculte ce turuie mamaia mai de-parte? Știu ce spune. Știu tot! Cuvînt cu cuvînt. Că sunt o belea pe capul ei bătrîn, că maică-mea („Tu nici n-o știi!”), adică fii-sa, după rușinea pe care i-a făcut-o, și-a pus coada pe spinare și numai unul Dumnezeu știe pe unde-i cîntă cucul de atîția amar de ani, că „Tac-tu, care o fi ăla, că trebe să ai și tu unul, ca tot omu’, nu l-ar mai răbda pămân-tu’!”, nu vine coala în bățătură să-mi zică: «Coană Sofițo, sau cum o vrea să-mi zică, eu sunt tata lu’ podoaba asta...» și să mă scape de tine...”, că nu mai poate dintr-o pensie amărâtă să mă hrănească, să mă îmbrace, să mă țină la școală – în fiecare an cu uniformă nouă, că io cresc repe-de, ca bălăriile, ghiozdan nou, că ălălat vechiu’ l-am rupt, caiete noi, ce, la ea banii cresc în dud? Și cîte și mai cîte. Acu’ că am supărat-o, știu că diseară la culcare n-o să-mi mai povestească cum a plecat tataia la război, cum a ajuns taman la muscal, apoi îndărăt până la neamț, de unde i-a venit numai numele, „odihnească-l Dumnezeu în pace pe unde i-or albi oasele, că bun om a fost în puținul cît l-am trăit cu el”.

Cît tot vorbeam io în gură, odată mă plesni mamaia cu vorba peste ureche:

– Acu’ te-ai apucat să mă și furi?! Ai să ajungi să stai mai mult prin pușcării ca a lu’ Căcânea, dacă ai mîna lungă de pe acuma! Unde-s banii de pe borș? M-auzi, Costele? Unde-s banii?! – își pune mamaia mîinile în șold și s-apleacă tare spre mine, cum face vecinul la colțul casei lui, când bea prea mult, de-i strigă coana Filica pe fereastră: „Iar te răstești la liliac, Mirică?...”. Vorbește, măi băiete!

„Aș vorbi eu, da’ nu știu dacă să-ți spun adevărul, că adică am tras de la borș ca să-mi iau înghețată, sau să-ți ard v’o minciună? Că dacă și matală ai zice ca și mine că înghețata e cea mai bună mîncare și băutură, iar ăla de-a inventat-o e cel mai deștept om din lume...”

– Ce te uiți la mine ca prostu’, Costele? Ori nu pricepi ce te-ntreb? Unde-s banii pe borș?! – se pleacă mamaia și mai tare, da’ știu că n-o să dea în mine, că n-a dat niciodată.

– l-am mâncat... Adicătelea, i-am dat pe înghețată, na!

Este seară, când totul prevestește venirea unei mari sărbători, Nașterea Domnului.

Pregătirile au luat sfârșit. În casă, persistă încă mirosul cozonacilor rumeni și al sarmalelor aburinde. Totul este scaldat într-o lumină liniștitoare.

În curte, zăpada sclipește sub razele blânde ale lunii. Pe stradă, se aude scîrțâitul cizmulitelor copiilor pe pătura pură a omătului. Glasurile lor cristaline se aud colindând, anunțând evenimentul atât de mult așteptat.

Într-un colț al sufrageriei, străjuiește bradul de Crăciun. Măinele harnice ale fetei au contribuit la înfrumusețarea lui. Ochișorii-i strălucesc de atîta fericire. Până acum, fiind prea mică, nu l-a întîlnit pe Moș Crăciun. Oare acum dorința i se va împlini? Inimioara ei își schimbăse ritmul bătailor. Erau mult mai dese. Ah, emoțiile! Le-a transmis și părinților ei. Era primul eveniment, chiar răscolitor, în viața unei fete blonde, pline de gingășie. Pe fețișoară i se citea așteptarea. Era sigură că va primi multe cadouri, pentru că întregul an a fost cumintică. Verificarea acestui adevăr s-a făcut în ajunul sărbătorii Sfîntului Nicolae. Dimineața, în ghetuțele curate, puse grijuliu pe pervazul ferestrei, n-a găsit nuielușa lăsată de Moș copiilor obraznici, ci dulciuri și jucării. Probabil că cei doi Moși s-au întîlnit. Vestea că este copil ascultător era convinsă că a ajuns la Moș Crăciun. Frămîntările o istoviseră. Așezată pe canapea, închise ochii și ațipi. În vis, se întîlni cu cel pe care-l aștepta. Impresionată, se trezi tocmai în momentul când la fereastră se auzi un ciocănit ușor. Zâmbi. Știa că la ora aceea nu putea fi decît Moș Crăciun. Alergă la ușă să-i deschidă. Visul devenise realitate.

În casă, intră un bătrîn cu plete dalbe, pe fața căruia se citea numai blîndețe. Și totuși, fetița, atît de dornică să-l vadă, se pierdu. Se auzi glasul blînd al Moșului:

Virgil RIȚCO

EXISTĂ MOȘ CRĂCIUN?

– Hai, vino, copilă, nu-ți fie teamă! Vin din ținuturi cu ierni veșnice, pentru a aduce daruri numai copiilor cumintîi.

Cu pași șovăielnici, fetița se apropie. Obrăjorii ei semănau cu doi bujori. Moșul o luă în brațe, o mîngăie duios. Ca prin farmec, gheața se topi. Zâmbetul reapăru pe obrazul fetei. Se lumină.

– Îi cîntă Moșului un cîntecel? Îi spui o poezie? Știi?

Limba i se dezlegă. Începu să cînte „Moș Crăciun cu plete dalbe”. Drept recompensă, ieșeau din sacul Moșului păpuși, cărți de colorat, puzzle-uri, un dormitor și o bucătărie, utile unei „mămici” grijulii.

Moșul se scuza că nu poate sta mai mult, pentru că trebuie să meargă și la alte case.

Rămași singuri, fetița și întrebă părinții:

– De ce Moșul avea ciorapi ca ai tatei?

Primi imediat răspunsul lămuritor:

– Venind de pe meleaguri îndepărtate, trecând prin atîția nămeți, ciorapii din cizme s-au umezit. Ca să poată veni în fiecare an, trebuie să se îngrijească, să-și păstreze sănătatea. Copiii îl așteaptă. Odată intrat în țara noastră, și-a cumpărat și schimbat ciorapii. Coincidența a făcut ca aceștia să semene cu ai tatei, – spuse mama.

Începînd de atunci, în fiecare an, Moșul era așteptat cu multe speranțe. Ele creșteau cu vârsta fetei noastre dragi. Pe fața ei se citea aceeași fericire, ca și la prima întîlnire.

Toate nopțile Ajunului, petrecute în familie, erau pline de basm. Fiecare întîlnire însemna o nouă așteptare.

Dar fetița a crescut. Astăzi, așteaptă cu aceleași emoții întîlnirea copiilor ei cu eternul Moș Crăciun.

Arsen Savadov: „Personajele mele sunt personalități cu o vagă înțelegere a realității.”

– Vorbind despre celebra „Tristețea Cleopatrei”. Este un fel de „durere fantomă” a artei ucrainene: toată lumea a auzit despre ea, a numit-o punctul de plecare al artei ucrainene contemporane, dar, în același timp, doar cei norocoși au văzut-o....

– Ei bine, așa este astăzi, dar, pe timpul URSS, această lucrare a fost expusă de multe ori, provocând agitație. O puteai simți chiar și în 1991. Am fost salvați de prăbușirea Uniunii Sovietice, deoarece ziarul „Pravda” ne-a etichetat deja drept fasciști din cauza acelei lucrări.

– Trebuie să fie singura capodoperă locală, creată în perioada „post-capodoperă”...

– A fost realizată fantastic! Chiar dacă ai menționat dadaismul său, este încă o „bombă” a unei opere. Arman, cel care a cumpărat lucrarea, nu este un idiot! FIAC, de unde a achiziționat piesa, este un târg foarte serios, și chiar și la Moscova, în Manej¹, a fost singura lucrare care avea un cadru realizat special pentru ea (dimensiuni de 3,30x2,75m). Această canonicitate, adică faptul că am reușit să ne debarasăm de nefertilitatea conceptuală, este cel mai important lucru. Majoritatea artiștilor vizuali ucraineni se gândesc, în primul rând, la emoții și abia după aceea la conținut. În plus, eu am avut o lucrare „rece”, creată în cadrul esteticii „fierbinți”, pe care am executat-o cu vopsea pentaftalică. Una peste alta, „Cleopatra” a fost o lucrare foarte organică, și oamenii au văzut adevărata noua artă în ea.

– Cultura sovietică a subliniat importanța lecturii. Are vreo semnificație pentru tine acum acest lucru? Citești ceva?

– În prezent, recitesc *The Tao of Physics* al lui Fritjof Capra², din 1979, o carte foarte serioasă. Am o bibliotecă mare, dar, în general, nu sunt un fan al ficțiunii. Prefer literatura „serioasă” – filosofie, religie. Dar astăzi trăim o criză a filosofiei și nu am chef să-l recitesc pe același vechi Baudrillard. Îmi place și Bulgakov – limba rusă este exclusivistă!

Tristețea Cleopatrei

– După Cleopatra, următoarea „palmă” dată societății a fost „Minerii” (1994-1997).

– Acest proiect a fost vârful provocării. Dar, înainte de asta, apăruse un videoclip impactant, „Vocile dragostei” («Голоси любові») din 1994, o colaborare cu Heorhii Sencenko. Am pregătit pentru filmare o întregă unitate militară a navei „Slavutyci” și am făcut un remake după filmul „Crucișătorul Potemkin”, în regia lui Serghei Eisenstein. Este un videoclip foarte puternic, șocant, de aproape două ore.

– Politica cluburilor exclusiviste, de tipul „doar pentru membri”, tutuurile, elemente ale absurdului, toată această „mitologie” se reflectă, mai apoi, în „Minerii”?

– Firește, este opera aceluiasi factor psihedelic, un fel de dadaism, artă din nimic, dintr-o carte pentru copii. Eu însumi, când trebuie să tipăresc fotografiile în format mare, sunt șocat să văd ce se întâmplă în cadru. Vorbesc acum în calitate de consumator, nici măcar nu-mi dau seama că aceasta este propria mea lucrare. Imprimările digitale prind viață, umbrele din ele prind viață și mă gândesc: „Wow, mi s-a întâmplat cu adevărat asta?”

– Au fost proiecte care au provocat multă indignare. Interesant este că majoritatea au fost tipărite în reviste de modă

din Moscova. Acesta a fost momentul în care ați colaborat destul de strâns cu astfel de publicații...

– Prietenul meu Igor Grigoriev era la acea vreme redactorul-șef al unei reviste din Moscova, „HOMME”. Dar faptul că lucrările mele au fost publicate acolo nu a avut nicio legătură cu prietenia noastră. Dacă ar fi fost o lucrare diferită, ceva pe care el, ca editor, nu l-ar fi aprobat, nu l-ar fi publicat. Dar când mi-a văzut lucrarea „Minerii” și apoi „Moda în cimitir” («Мода на кладовищі») 1997, el, la fel ca Olga Sviblova (cunoscător și regizor de film), nu m-au lăsat să plec. I-am arătat o dată lui Igor „Minerii” la Manej, chiar lângă Kremlin, iar Marat Ghelman³ le-a luat imediat și le-a pus în biroul său. După aceea, apropo, le-a prezentat la Muzeul de Stat Rus”.

Ciocolata-Donbas

– De ce nu expui „Vocile dragostei”, lucrarea pe care tocmai ai menționat-o? Am auzit doar despre ea.

– „Vocile” erau peste tot – la Ars Electronica din Austria, la o expoziție de artă contemporană din Finlanda, la Moscova. Doar că a fost cu mult timp în urmă.

– Lipsa memoriei este foarte caracteristică Ucrainei. Avem totul, dar în 10 ani nimeni nu-și mai aduce aminte de nimic...

– Da. Este diferit în vest, în State. Acolo totul este documentat temeinic, pe când la noi, din păcate, totul se tratează superficial. Este un joc letal, în care supraviețuiește doar cel cu cea mai puternică armă.

– Lucrările tale vor supraviețui, probabil...

– Când am început să fac fotografii, videoclipuri, proiecte mari care erau inovatoare pentru acea vreme, aproape nimeni nu era interesat. Au existat, desigur, Uniunea Artiștilor, Ministerul Culturii, Leon Tarasevyci, și atât. Nu existau computere, nici servicii: trebuia să merg în Belarus pentru a tipări un banner. Toate au fost într-un fel acte de curaj, pe care, la un moment dat, ne-am săturat să le mai facem. Am finanțat spectacole, iar, sub influența acestora, unii oameni au reușit să-și formeze un anumit grad de memorie socială. Într-adevăr, ne-a ajutat cariera, dar, în fiecare zi, până la începutul nebuliei pentru opere de artă, am fost cu toții foarte săraci și am făcut totul din propriul nostru buzunar. Aș închiria apartamente, aș obține bani și aș finanța proiecte. Nu am cheltuit bani pe un apartament de pe coasta Crimeii, ci am dat totul „Îngerilor” («Ангели»), „Minerilor” și altor proiecte.

– Câte ședințe foto ai făcut?

– Multe, vreo doisprezece, cred. Aș lucra mereu ca regizor de fotografie, dar astăzi mediul meu este pictura, ceva ce îmi place și știu să fac.

– Revenind la pictură. De ce crezi că școala de la Leipzig a devenit un fenomen renumit în lumea artei, iar „Noul Val” ucrainean, nu mai puțin puternic și unic decât primul, a rămas și rămâne un fenomen local?

– Pur și simplu, nu am primit atât de multă atenție...

– Îl consideri pe Neo Rauch⁴ adevărat?

– De mult am pierdut acest duel. El valorează un milion, iar eu, maxim 100 000 \$.

– Te simți intimidat din cauza asta?

– Într-un fel, da.

– Dar ești un pictor de talie mondială...

– Da, și stau într-un colț.

– Crezi că există încă șanse ca „Noul Val” să iasă pe arena internațională?

– Ei bine, încă nu suntem morți... Și sunt sigur că vom îmbătrâni la fel ca vinul bun.

– Te vezi ca un artist ucrainean?

– Sunt o persoană care s-a născut în URSS, am reprezentat aceea țară. Desigur, diviziunea care s-a întâmplat în 1991 a fost și este pentru mine absolut dezavantajoasă.

– Da, ne-am născut cu toții într-o țară mare și puternică și murim într-un stat mic din lumea a treia...

– Ori în 1991, ori în 1993, nu-mi amintesc exact, Heorhii Sencenko și cu mine am avut o emisiune de o oră după rubrica despre vreme. Și am avut spectacole în New York. Astăzi, în mod firesc, din moment ce nu am emigrat și am rămas aici, încercăm să jucăm cartea ucraineană. M-am născut la Kiev și de mulți ani nu l-am mai părăsit.

– O mulțime de oameni sunt încă șocați de „Cartea morților”. Este o lucrare foarte complexă.

– Când am vizitat Africa, în urmă cu câteva luni, Serghei Bugaev mi-a spus că și el încă este șocat. Mi-a dat o carte cu texte din Tibet despre viața de apoi, o lucrare foarte interesantă: cu aceasta a ridicat din nou subiectul „Cărții morților”.

– Este destul de interesant faptul că o lucrare, realizată în jurul anului 2001, pare din ce în ce mai actuală...

– Cred că unele subiecte ar trebui închise, finalizate, pentru a nu lăsa să fie abuzate de cei lipsiți de talent. „Minerii”, ca subiect, trebuia eliberat. La fel stă treaba și cu morga: am văzut cum asistenții mei, intrând în respectivul spațiu, și neînțelegând prea multe, au început să fotografieze totul. Pur și simplu, erau în extaz la vederea macabruului din jurul lor... acest subiect ar trebui, totuși, abordat, respectând anumite principii. În caz contrar, fotografiile sunt lipsite de sens. Odată, am pus mâna pe un număr al revistei *Stern* din 1998, unde am găsit o imagine de ansamblu asupra artei contemporane a Rusiei de atunci. Era vorba de cinci fotografii: pe una – o fată abuzată undeva în jurul gării din Kiev, pe ultima, un spital: o grămadă de cadavre, toate atât de slabe și de înfiorătoare, o alta cu un ochi desenat cu pixul pe o coapsă, și alte nonsensuri. Și atunci am înțeles: acest subiect este epuizat. Pentru oamenii care au lucrat cu mine acolo, morga a devenit o experiență foarte dificilă, dar au scos-o la capăt.

– Faci singur fotografii sau lucrezi cu un fotograf?

– Am un fotograf, dar eu organizez cadrele, compoziția. Pot să fac și eu fotografii, dar cred că, în asemenea caz, aș renunța la pictură, și, pur și simplu, nu-mi pot permite asta. Iar fotograf, pe de altă parte, este bucurios să lucreze cu mine. Cred că ceea ce facem este mai bine, decât dacă am realiza fotografii de pașaport pentru străini.

– Cum reușești să angajezi oamenii?

– Totul este carismă.

– Ești întotdeauna înconjurat de prieteni și susținători. Care este secretul popularității tale?

– Sunt înconjurat de mari personalități; acesta este propriul meu teatru Karabas Barabas⁵. Când termin un tablou, este foarte important să am pe cineva lângă mine, deoarece tind să devin foarte neatent: pot, de pildă, să fiu lovit de o mașină, și acesta este, de fapt, unul dintre motivele pentru care nu conduc. Anturajul meu este uneori modelat de culturi orientale sau conceptualism. Oamenii vor să comunice cu mine, pentru a obține răspunsuri la întrebările din domeniile în care pot fi considerat expert, adică estetică. Probabil că această retorică și claritatea gândirii îi atrag. În artă trebuie să te deschizi, iar asta este cel mai greu. Nu poți păcăli pe toată lumea.

Moda în cimitir

¹ Centrul expozițional din Moscova.

² Fritjof Capra (n. 1939) – fizician american de origine austriacă, teoretician al sistemelor și ecolog profund.

³ Colecționar rus.

⁴ Pictor german.

⁵ Personaj (proprietarul teatrului cu același nume) din povestea Buratino. Cheița de aur de Alexei Tolstoi.

- Ești mulțumit de tipul tău actual de expresie artistică?
- Bineînțeles că nu sunt, și asta e frumusețea. Este imposibil să refaceți „Minerii”, deși poate «Супутник» („Satelitul”) este oarecum o încercare în acest sens.
- Să ne întoarcem la „Cartea morților”...
- Cartea se bazează pe povestea din revista mai sus menționată, dar a trebuit să vin cu o completare, pentru a provoca discuția despre realitatea de astăzi. Cercurile post-structuraliste din care făceam parte la acea vreme se sufo-cau încet: Guattari⁶ era mort, Deleuze⁷ s-a sinucis, sărind pe geam. Oamenii visau cu toții la industria americană și la supraproducție. Locuiam o vreme în New York și imediat ce m-am întors am început și am și finalizat cu succes trei pro-iecte. Toată lumea a fost impresionată! Pentru că ceea ce făceam era real. Numai eu am putut strecura dadaismul prin fete, prin morți și, mai târziu, prin pictura cvasiacademică. Yokelsi⁸ se tem de realism. În acest context, au început toate discuțiile despre morgă, despre antropologie, despre morga ca destinație finală a înregistrării civile. Nu facem doar o ședin-ță foto provocatoare, ci creăm un fel de nouă mitologie.
- Ți se pare necesar să fii înțeles de „yokelsi”?
- Este, la urma urmei, lumea în care trăim.

⁶ Pierre-Félix Guattari (1930-1992) – activist politic francez, anti-psihiatru, critic, psihanalis, filosof și semiolog.

⁷ Gilles Deleuze (1925-1995) – filosof, istoric, jurnalist, profesor universitar, istoric al filosofiei.

⁸ Termen depreciativ referitor la persoanele simple, naive, de la țară, care pot fi ușor de înșelat/manipulat.

- Cum ai reușit să obții permisiunea de a fotografia în morgă?
- Am găsit o persoană foarte importantă, care putea apăsa butoanele potrivite, pentru ca acest lucru să se întâmple. I-am explicat ce vreau să fac și că acesta este un tip de tradiție renescentistă. Și acea persoană mi-a dat permisiunea să mă desfășor. Deși nu aveam în plan să încep proiectul, până când „Cartea morților” a devenit un spectacol. Acest lucru s-a întâmplat când am decis să îl prezint la ART MOSCOW, într-un context de lucruri care au fost de fapt folosite în timpul procesului de filmare: covoare, mese, TV, alte chestii. Am vrut ca privitorul să stea pe scaunul acela care, în morgă, era ocupat de bunicul și de nepotul său. Și când el sau ea s-au așezat pe scaunul respectiv și au început să răsfoiască fotografiile, realizarea a ceea ce este de fapt acest obiect a făcut ca persoana să sară din scaun ca fulgerată. Acum asta este ceea ce eu numesc „interactiv”! Apoi mi s-a cerut să îndepărtez aceste lucrări, secțiunea a fost închisă, și un gardian (și bătrâna bunică) a fost pus la intrare cu o planșă pe care scria: „Intrarea interzisă celor sub 16 ani”. Bineînțeles, acest lucru a făcut ca totul să fie și mai interesant. Nimeni nu se aștepta la așa ceva din partea mea, nimeni nu credea

- că voi merge dincolo de fotografie. Aceasta a fost claritatea viziunii prin frică, aceasta a fost o performanță pură.
- Simți o schimbare în munca ta?
- M-am întors la ceea ce este cu adevărat important.
- Adică, după ce te-ai întors la pictură, te-ai întors acasă?
- Am un sentiment diferit. Cred că foarte curând toată lumea asta destul de mică se va confrunta cu problema realității. Nivelul de faimă pe care mafia noastră din anii '90 a reușit să-l atingă nu a fost niciodată imaginat de niciunul dintre artiști! Picasso și Dalí nici nu îndrăzneau să viseze la asta. Mafia a împins totul înapoi și apoi a fost înlocuită de islam și teroriști. Prin urmare, pentru a readuce nivelul anterior de recunoaștere în artă, avem nevoie de o *carte a morților*. Acesta este singurul mod în care se poate lucra cu privitorul contemporan.

Webografie:

<https://mitec.ua/category/artists/savadov-arsen>

<https://www.phillips.com/detail/arsen-savadov/UK010316/96>

<https://www.mutualart.com/Artist/Arsen-Savadov/>

41A4D8B84507C3F5

<https://artukraine.com.ua/eng/a/arsen-savadov-moi-geroi-eto-personazhi-s-razmytym-ponyatiem-realnosti/#.YSJ6yo4zbcc>

Mara RUS

Mihai MATEICIUC

Urme de vis pe zăpadă

Poate te plângi că ai rămas singur sau singură.

Auzi, dar mai mult intuiești, cum inimile oamenilor pe care-i cunoști cât de cât freamătă ca într-o uriașă eprubetă cu substanțe omenești; asta-i lumea. Dar când vine vorba de sfânta sărbătoare a Crăciunului, te simți încă din Ajun într-o stare de liniște calmă, luminată de Lumina ce vine de la Betleemul Iudeii.

Unii au ținut sau țin să amplifice sensul de sărbătoare, umplând cu bunătați rânduite mese de ospăț, alții au motiv de a-și turna în cupa inimii singurătatea și a se cinsti astfel cu sinele.

Povestea Anastasiei nu-i una care să te întristeze, așa cum, uneori, întristarea și pustietatea unor clipe de încercare în viața noastră încearcă să-și pună amprenta pe sufletele noastre. Încă din vremea când era învățătoare în mica și izolata așezare pescărească din Deltă, ea se obișnuise cu traiul simplu, sărăcăcios în felul său. Toți cei care o cunoșteau o respectau ca pe o ființă împlinită de menirea ei, fiindcă așa se arăta ea în ochii lumii. Un gând de împăcare o cuprindea și adesea își zicea în sine: „De ce m-aș plânge de nefericire în văzul sau în auzul consătenilor mei, nefăcând altceva decât să sporesc ca pe-o imagine de plâns nefericirea celorlalți?”

Într-adevăr, dacă e să dăm justețe acestui crez de comportament duios, mai putem adăuga că, de multe ori, îi auzea pe mulți din jurul ei că se plângeau, căsătorii și necăsătorii, mai înstăriți unii sau săraci lipiți pământului alții. Îndeosebi în ultimii câțiva ani, deprinse ritmul obiceiului de a se ruga cu înflăcărare de inimă înainte de sărbătorile sfârșitului de an, apoi și pentru un An Nou cât mai prosper, măcar atât cât din bunăitatea inimii poți face milostenie oriunde ți s-ar da prilejul.

După slujba de la biserică, se întoarse la căsuța ei. Interiorul odăii mari, având două fereastre cu deschidere spre miazăzi, strălucea de pregătire. Cu nimic mai prejos, decât aceeași casnică pregătire cum o făcea an de an mama ei: paie așternute în dreptul pereților, câte trei nuci în fiecare colț al odăii, ca să se plinească Sfânta Tradiție și să fie milostivă Sfânta Treime, spre cele patru colțuri îndreptate pe direcția meleagurilor, unde se odihneau bunii și străbunii ei.

Și bucurându-se văzând toate aceste împlinite, băgând de seamă repede în adâncul simțirii sale că într-o zi sfântă, mai ales în cea de Crăciun, obiceiul pământului îți amintește: „Fiecare stă la casa lui”... În clipele următoare, resimți o cădere ușoară într-o stare de deznădeje, pricinuită de cauza singurătății.

În jur, monotonie; pe uliță nici țipenie...

Apoi, începu să ningă cu fulgi rari. În această schimbare de decor natural, căsuța ei continua să fie mai retrasă față de celelalte căscioare și aceasta avea să accentueze

impresia de izolare în împărăția gerului ce avea să urmeze în următoarea zi. Ca în alți ani, stăpâna își aminti de „zăpezi-le de altădată”... Se vor ține ele cumva de promisiune? Dacă da, atunci ar fi prefătat ele un cât de vag posibil scârțâit sub picioarele cuiva, iar ea, în calitate de gazdă, ar fi fost imediat la poartă!

Lumânarea aprinsă o puse într-un castronel pe masă și începu să umble încolo și încoace prin cameră, frecându-și mâinile nu de frig. Deodată, se auziră câteva băți ușoare în dreptul porțiței de la intrarea în curte. Când ieși din cameră, pășind prin tindă spre pridvor să vadă ce-i și cum, să nu-i vină să dea crezare ochilor: un cojocel cârpit și un paltonaș zdrențăros, precum și împreună două căciuli jumulite, în mare, asemănătoare cu două năluci gârbovite, se plecară.

Dintr-odată, ea se simți răpită într-o realitate paralelă cu sensul adevărului și simbolistica creștinească a zilei de mare sărbătoare. Parcă nu mai era femeie la casa ei. Părea că e proslăvită, urcată spre cerurile îngerești! Înțelegând minunea ce se petrecea în fața ochilor, îi preluă cu binișorul pe cei doi oaspeți, îi conduse în casă și îi rândui să șadă la masă. Apoi începu a-i sluji, ca la mama acasă! Se mișca de mama-focului – de mama unui foc ceresc! –, ochii umezindu-i-se.

Se simțea acum în toiul credinței luminoase, că marea Sărbătoare a zilei fusese rânduită să înceapă cu o nespus de mare bucurie și veselie pentru sufletul ei însingurat.

Unul dintre cei doi băiețandri, pe care Bunul Dumnezeu îi trimise la casa ei în acea zi, chiar o întrebă: „De ce plângi, gazdă sănătoasă?”

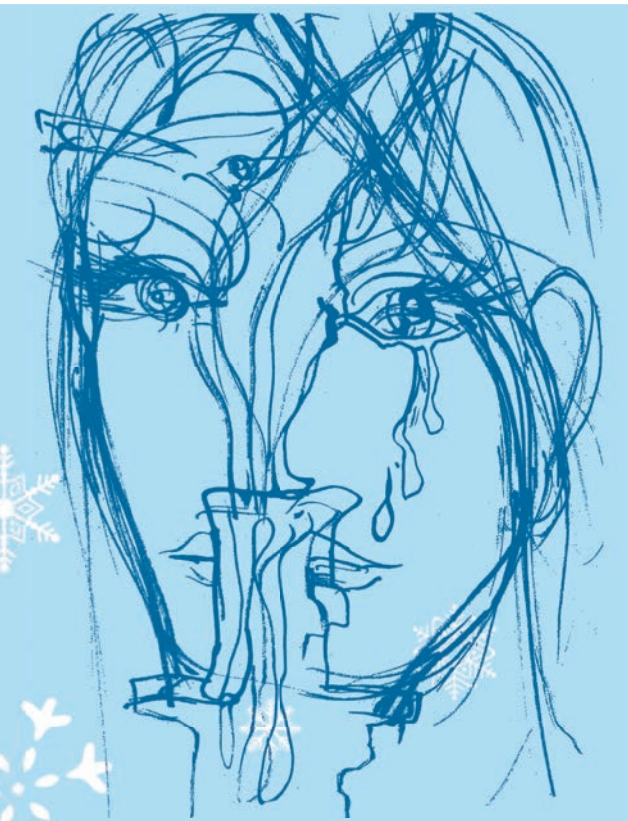
Ea răspunse: „De bucuria curată și luminată a cerurilor... Nu ați venit voi la mine din întâmplare...”

„Te credem. Amin! Bogdaproste”, – mai ziseră cei doi.

De nespusă plăcere, îi mai ținu în atenția inimii ei până ce începu a se insera. Apoi le puse în traistă cele de milostivă cuviință și îi petrecu până în drum.

* * *

Acum, privind Îngerul păzitor al gazdei la urmele lăsa-te pe zăpada ce se așternuse până în dreptul porții, oare ce a putut spune? Dumnezeu știe. De-a lungul timpului, femeia avea parte de vise, dar credea și nu credea în ele. Nu credea, deoarece, intelectuală fiind, le aseamăna cu niște foiletoane de aventuri misterioase, pe care sufletul se oferea să i le citească, peste noapte, fără ajutorul celor cinci simțuri. Mai credea, uneori, în vise, deoarece le aseamănă cu nălucile unor partide politice – ca să vezi!... – împliniri aduse „la zi”!... Vise de stânga, social-democrate, vise de centru, deci neutre, vise de dreapta... Vigilența îi

Ilustrație de Vasile Socoliuc

da unele explicații. Cu referire precisă la sine, îi zicea: Prin visele de dreapta, sufletul se visează la rândul său liber de legitățile lumii materiale în care trăiești și așa se descoperă taina științei, a cunoștinței și a libertății. Visele de stânga sunt creatoare de situații dintre cele mai populare și mai minunate, dar reprezintă mai degrabă niște travestiuri ale păcatelor, patimilor, puterilor, neputințelor și a lipsurilor aceluia care își trădează prin ele caracterul și pretinde că ar deține dreptul de proprietate asupra acestor vise...

Între timp, intuiția pretinzând (în sine) că se situează pe o poziție de centru, trecu pe neobservate de partea Opoziției. Susținea în chip pătimăș că toate categoriile de vise ar putea fi un „mijloc neurologic”, prin care creierul, acționând ca un Organ central, își descoperă adevărata cunoaștere de sine.

În pricipiu, din respect pentru Divin, femeia se ruga stăruitor la Domnul ca să-i aline momentele, când întristarea prin însingurare și pustietatea singurăității puneau cu adevărat stăpânire pe sufletul ei. De fapt, ea dinainte se rugase Domnului ca să i se arate, în vreun fel dorit numai de ea, un răspuns la ascultarea rugăminții ei de a avea ca invitați la acea masă de Crăciun oaspeți. Era încrezătoare că cele două degete ale mâinii lui Hristos ridicate în semn de „pace vouă” le va simți în casa ei și cu-acest creștinesc prilej de sărbătoare. Și cu-adevărat, mai putem adăuga, Domnul într-un vis îi arătă cele ce și cum se vor întâmpla.

În fine, au trecut, mângâietoare, cele trei zile ale Crăciunului. Ea continuă a se ruga cu mulțumire în suflet zi-când: „Dă, Doamne, ca și celelalte zile rânduite să fie îmbucurătoare pentru toată lumea!”. La sfârșit, nu uită să încheie rostind smeritele cuvinte din Evanghelie: „Doamne ajută necredinței mele”.

ASEMĂNĂRI ȘI DEOSEBIRI DINTRE NUNTA TRADIȚIONALĂ

ROMÂNEASCĂ

UCRAINEANĂ

ȘI

Obiceiurile prilejuite de nuntă sunt deosebit de variate, fiecare zonă folclorică, fiecare subzonă și uneori fiecare sat, aducând în ansamblul de manifestare al nunții o contribuție proprie. Nunțile românești din Maramureș au unele caracteristici comune cu nunțile din comunitățile de etnie ucraineană, prin anumite obiceiuri.

Nunta în Maramureș are în general o structură unitară, cu unele elemente individualizate de la sat la sat, de la etnie la etnie, dar principalele elemente ale ceremonialului nunții erau și mai sunt și azi: pețitul, cununia și nunta propriu-zisă.

Nunta tradițională ucraineană numără o gamă variată de deosebiri față de nunta românească în ceea ce privește împletitul miresei, cusutul steagului la mire, iertăciunea, ordinea de desfășurare a unor obiceiuri, schimbarea cununii cu baticul, descusutul steagului, jocul miresei. Asemănări sunt mai puține, acestea regăsindu-se mai mult la cununia religioasă.

Dintre cele mai importante momente care diferă de la nunta românească la nunta ucraineană sunt: iertăciunea, acest obicei desfășurându-se exact invers. La români, mirii sunt cei care își cer iertare la părinți, pe când la ucrainenii din Poienile de sub Munte, părinții își cer iertare de la copiii lor. De asemenea, cusutul steagului se face într-un stil diferit față de români: la ei, cusutul steagului are loc cu

câteva zile sau cu o noapte înaintea nunții, iar la ucrainenii din Poieni, steagul este cusut chiar în ziua nunții. O altă deosebire între nunta românească și nunta ucraineană este că, la români, se practică strigăturile în loc de cântece, pe când la ucrainenii poienari, nu există strigături, ci nuntașii pricepuți interpretează cântece alese, printre care și cele cu specific de nuntă.

Un alt moment care face deosebirea privind desfășurarea ceremonialului de nuntă este jocul miresei. La români, hora miresei are loc după gătirea miresei, la care participă doar femeile, în timp ce, la ucrainenii, jocul miresei are loc spre dimineață, mireasa jucând cu toți doritorii.

În localitatea Poienile de sub Munte, mirele nu merge după mireasă, ci fiecare pleacă cu alaiul său și se întâlnesc la locul stabilit, în general, în fața Consiliului Local sau la Biserică, dacă mirii sunt deja căsătoriți civil.

Fie că este vorba de elemente împrumutate, fie elemente provenite din propria cultură, asimilarea lor, în adâncime, le conferă o notă de naturalețe rar întâlnită în cultura populară a celorlalte zone ale țării.

În concluzie, Maramureșul păstrează poate cea mai frumoasă, autentică și nealterată cultură populară. În ciuda tuturor vicisitudinilor istoriei, comunitățile de etnie ucraineană, printre care și localitatea Poienile de sub Munte, au constituit izvoare nesecate de cultură și spiritualitate

ucraineană, păstrătoare peste veacuri ale unor tradiții, datini și obiceiuri cu adânci semnificații umane. Cercetându-le, descoperim în ele înalte virtuți ale poporului nostru, dimensiunile morală și spirituală ale acestor oameni de omenie, harnici, muncitori, buni și ospitalieri, îndrăgostiți de viață și de frumos, care se numesc ucrainenii din Maramureș.

Cea mai mare parte a obiceiurilor și tradițiilor maramureșene ucrainene s-au păstrat și încă se mai practică, cu mici modificări, având un caracter sărbătoresc, poporul acordându-le o importanță majoră.

Obiceiurile din Poienile de sub Munte legate de naștere implică o participare mai restrânsă, pe când al doilea moment din viața omului, și anume căsătoria, se bucură de atenția întregii colectivități rurale, deoarece toți membrii ei participă în mod direct sau indirect.

O latură de mare rezistență în contextul culturii populare a localității Poienile de sub Munte o reprezintă credința și tradiția. Manifestările ei ni s-au transmis printr-o gamă infinită de practici, în mare parte complexe prin ritualuri ample, cu elemente ce marchează o vechime considerabilă a civilizației și șederii statornice a locuitorilor de pe aceste meleaguri.

Irina NĂSUI

Copiii săraci ai lui Dumnezeu

Un prieten al meu, scriitor din Nord, maramureșean de vocație, ucrainean de origine, Mihai Hafia Traista pe nume, mi-a dăruit o carte subțire, dar atât de plină de frumusețuri, că m-am grăbit s-o citesc și să scriu despre ea. Cartea se numește **Hristosul de tablă** și a apărut la Editura Mantaaua lui Gogol, în acest an, 2021.

Depart de mine gândul de a mă amesteca în disputa pe care cartea a stârnit-o inițial în niște cercuri de editori: e sau nu o blasfemie, e o erezie, e o luare în derâdere a lui Hristos? Pentru că discuția mi se pare total paralelă. Cartea este de un sentiment religios profund, este o recitare a Cărții Sfinte, este o rugă pentru copiii săraci ai lui Dumnezeu.

Pentru cei singuri și atât de iubiți, păcătoșii de ei, greșiții de ei, pentru lotri și prostituate, pentru cei orbiți de patima averii, pentru toți nefericiții care au și ei parte de o mângâiere numai de la Dumnezeu.

Mihai Hafia Traista este un scriitor aparte, un *ronin* japonez, cum îmi place să-l consider. E născut în Rona de Maramureș, deci are dreptul la calitatea de cavalier ronin, chiar arată așa, înalt și neguros, legat prin nevăzute fire de folclorul acelor locuri, fie că este acesta românesc ori huțul.

Într-un cătun sărman, autorul îi pune pe oameni să-și ridice un idol. Un Hristos de tablă, moștenit de la un mag al penelului popular, Velizar, artistul care ne spune el însuși o poveste. M. H. T. încheie cartea cu un motto din Rebrea-nu, din *Ion*, „Poemul pământului”, foarte potrivit pentru

personajele cărții lui: **„Hristosul de tinichea, cu fața poleită de o rază întârziată, parcă îi mângâia, zuruindu-și ușor trupul, în adierea înserării de toamnă”.**

Mai încolo, totul e o cădere în poveste. Fiecare cu povestea lui, cu suferința lui, ca niște robi ai iluziei, oamenii satului din Nordul lumii se mărturisesc și se dăruiesc Hristosului de tablă, simbolul Marii Iubiri și al Marii Credințe.

Miezul cărții este povestea acelei Marii din Magdala, din cătunul Susani, oglindită în povestea Mariței-Măriuța, prostituata satului.

În acest personaj pune autorul atâta frumusețe și atâta zbatere, încât capătă un abur de poveste, de epopee.

Depart de orice amănunt sordid, departe de oricum ar putea apărea această **icoană a păcatului**, iată că se poate spune și așa, viața Mariței se duce spre mântuirea prin iubirea pură pentru un personaj fabulos, venit din legende huțule, molfarul Nechifor.

Marița era „frumoasă și tristă ca un înțep alungat din raiul păcatos al celor mai păcătoși dintre păcătoși care se numeau «oameni» și care o judecau fiecare după judecata lui”.

Nechifor, molfarul, adică omul cu puteri supranaturale, un fel de nemuritor, ca un fel de duh al pădurilor din Nord, este cel care sfințește prin iubire și ierta orice păcat.

Nu vă spun mai departe, poate nici n-aș avea dreptul să vă răpesc bucuria cititului acestei cărți de gală.

Autorul așază și alte povești în trena ideii sale. Povestea neguroasă a omului care fură o comoară de la evreii bogați ai locului, aflați pe listele morții în perioada lui Hitler, despre avatarul lui care nu se putea termina decât tragic, răzbunat în copii, cei care plătesc păcatele tatălui.

La masa mare a Hristosului de tablă, care capătă reflexele de culoare și de lumină ale veșniciei, au loc toți și toate, toți copiii săraci ai lui Dumnezeu și viețile lor, adică poveștile lor.

Mihai Hafia Traista a săpat în amintirile lui din ținutul maramureșean și a găsit, poate chiar fără să știe, un filon de aur.

L-a luat, l-a adus către noi, a rugat cu cerul și pământul un meșter vechi să-i înalțe acolo, „la marginea lumii/ la lumina lunii”, un Hristos de tablă care să ne apere de tot ce poate să ne depărteze de noi.

Așa-mi imaginez eu că s-a născut cartea roninului din Maramureș. Să fie înțeleasă și primită!

Nicolae Dan FRUNTELĂȚĂ

ANUNȚ

Stimați corespondenți, cititori și colaboratori ai revistei *Ecouri ucrainene*, vă informăm asupra faptului că începând cu luna septembrie, noua adresă de email a redacției noastre este

ecouri.ucrainene@uur.ro

Vă mulțumim!